

Kommittédirektiv

Utvärdering av vissa lagändringar som
gäller skyddet av immateriella rättigheter på
Internet

**Dir.
2009:68**

Beslut vid regeringssammanträde den 23 juli 2009

Sammanfattning av uppdraget

Genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/48/EG av den 29 april 2004 om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter (det s.k. civilrättsliga sanktionsdirektivet) innebär att det har införts dels bestämmelser om att vissa aktörer kan åläggas att lämna information om intrångsgörande varors och tjänsters ursprung och distributionsnät (s.k. informationsföreläggande), dels bestämmelser om att den som har begått eller medverkat till ett intrång kan åläggas att bekosta lämpliga åtgärder för att sprida information om domen i målet.

En särskild utredare ska redovisa och utvärdera tillämpningen av dessa bestämmelser när det gäller intrång som begås via Internet eller andra elektroniska kommunikationstjänster.

Om utredaren, mot bakgrund av resultatet av utvärderingen, anser att det finns behov av lagändringar, särskilt för att upprätthålla en väl avvägd balans mellan den enskildes integritet å den ena sidan och skyddet av immateriella rättigheter å den andra sidan, ska utredaren lämna förslag till sådana lagändringar.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 augusti 2012.

Bakgrund

Genomförandet av det civilrättsliga sanktionsdirektivet

Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/48/EG av den 29 april 2004 om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter (det s.k. civilrättsliga sanktionsdirektivet, EUT L 195, 2.6.2004, s. 16, Celex 32004L0048) innehåller minimibestämmelser av civilrättslig och civilprocessuell natur. Direktivet har genomförts i svensk rätt genom ändringar i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, varumärkeslagen (1960:644), patentlagen (1967:837), mönsterskyddslagen (1970:485), firmalagen (1974:156), lagen (1992:1685) om skydd för kretsmönster för halvledarprodukter och växtförädlarrättslagen (1997:306). Lagändringarna trädde i kraft den 1 april 2009 (prop. 2008/09:67, bet. 2008/09:NU11, rskr. 2008/09:176).

Lagändringarna innebär bl.a. att domstol har fått möjlighet att dels ålägga vissa aktörer att ge rättighetshavaren information om intrångsgörande varors och tjänsters ursprung och distributionsnät (s.k. informationsföreläggande), dels ålägga den som begått eller medverkat till ett intrång att bekosta lämpliga åtgärder för att sprida information om domen.

Informationsföreläggande

När någon begår ett intrång via Internet kan andra, exempelvis en rättighetshavare, normalt se den aktuella abonnentens IP-adress. Genom en sökning via Internet kan en sådan IP-adress i regel härledas till en specifik Internetleverantör. Ofta kan Internetleverantören i sin tur härleda denna adress till ett visst abonnemang. På så sätt kan ett intrång som begås via Internet, exempelvis genom olaglig fildelning, ofta härledas till en viss abonnent.

Tidigare hade rättighetshavarna små möjligheter att ingripa civilrättsligt mot den som begick intrång via Internet. Det hängde samman med att rättighetshavaren endast kunde få ut abonnentuppgifter under en pågående rättegång, och en sådan rättegång kunde inte inledas förrän motparten var identifierad.

Vid intrång via Internet var rättighetshavaren därför i princip hänvisad till att polisanmäla intrånget.

Genom införandet av informationsföreläggande skapades en möjlighet för domstol att ålägga t.ex. en Internetleverantör att ge rättighetshavaren information om intrångsgörande varors och tjänsters ursprung och distributionsnät (53 c–53 h §§ upphovsrättslagen och motsvarande bestämmelser i övriga immaterialrättsliga lagar). En rättighetshavare kan numera få ut information från en Internetleverantör om den abonnent vars abonnemang har använts vid ett intrång via Internet. För att domstolen ska meddela ett sådant beslut krävs att rättighetshavaren har presenterat tillräckliga bevis – visat sannolika skäl – för att ett intrång i hans eller hennes rätt har skett med hjälp av den aktuella IP-adressen. Vidare krävs att skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men i övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av den eller för något annat motstående intresse. Den abonnent vars information har lämnats ut ska underrättas om detta efter viss tid. Mottagna personuppgifter måste hanteras i överensstämmelse med personuppgiftslagen (1998:204).

Med ett informationsföreläggande kan alltså rättighetshavaren ta reda på vem som har det abonnemang som har använts för att begå ett intrång via Internet. Rättighetshavaren kan sedan kontakta den enskilda abonnenten och kräva att han eller hon ser till att intrånget upphör. Informationen gör det också möjligt för rättighetshavaren att, när det anses vara påkallat, väcka talan mot den som rättighetshavaren anser vara ansvarig för intrånget eller den som har medverkat till intrånget och t.ex. kräva skadestånd.

Offentliggörande av domstolsavgöranden

De nya bestämmelserna om offentliggörande av domstolsavgöranden (53 h § upphovsrättslagen och motsvarande bestämmelser i övriga immaterialrättsliga lagar) innebär att domstolen, i mål om intrång, får ålägga den som har begått eller medverkat till ett intrång att bekosta lämpliga åtgärder för att sprida information om domen i målet. Den som förbjuds att fortsätta ett

intrång, eller åläggs att betala skadestånd på grund av ett intrång, kan alltså få bekosta åtgärder för att sprida information om domen i målet. I förarbetena anförs att ett sådant beslut kan vara motiverat om rättighetshavaren har ett befogat intresse av att sprida information om att varor som har köpts i en viss butik, eller av en viss återförsäljare, är kopior (prop. 2008/09:67 s. 238 f.). Det betonas att eventuella åtgärder ska anpassas efter omständigheterna i det enskilda fallet och att de måste vara rimliga i förhållande till vad målet rör. Vidare anförs att det, vid publicering av en dom, mycket sällan torde finnas skäl att namnge intrångsgöraren om denne är en privatperson.

Utgångspunkter för utredarens arbete

I propositionen med förslag till genomförande av det civilrättsliga sanktionsdirektivet konstaterade regeringen att den föreslagna möjligheten till informationsföreläggande innehåller ett antal rättssäkerhetsgarantier och därmed är förenlig med grundläggande rättigheter och allmänna principer för gemenskapsrätten. Regeringen tillade att, eftersom det var fråga om ett nytt förfarande, det ändå fanns skäl att omedelbart inleda en utvärdering av hur regleringen påverkat rättighetshavare, Internetleverantörer och konsumenter (prop. 2008/09:67 s. 174 f.). Utvärderingen skulle omfatta en löpande uppföljning av hur många nya ärenden bestämmelserna givit upphov till och hur informationen hade använts, särskilt i vilken utsträckning den hade använts för att skicka ut varningsbrev och för att inleda en domstolsprocess. Utvärderingen skulle även omfatta en löpande uppföljning av andra effekter. Utvärderingen skulle vidare särskilt omfatta en uppföljning av om bestämmelserna i första hand hade använts för att vidta åtgärder mot intrång i stor omfattning. Om utvärderingen gav anledning till det, skulle regeringen föreslå de förändringar av reglerna som behövdes.

Riksdagen uttalade sitt stöd för denna utvärdering, främst med hänsyn till intresset av att upprätthålla en väl avvägd balans mellan den enskildes integritet och skyddet av immateriella rättigheter (bet. 2008/09:NU11 s. 45 f., rskr. 2008/09:176). När det gäller utvärderingens inriktning anförde närings-

utskottet i huvudsak följande. Det är viktigt att utvärderingen ger en bred bild av de omständigheter under vilka rättighets-havarna begär informationsföreläggande. Domstolarnas beslut i fråga om informationsföreläggande bör belysas både i fråga om bifall respektive avslag. En central fråga är domstolarnas tillämpning av proportionalitetskravet och om bestämmelserna i första hand används för att vidta åtgärder mot intrång i stor omfattning. Utvärderingen bör även omfatta frågan om rättighets-havarnas behov av att få tillgång till begärda uppgifter verkligen blir tillgodosett i befogad omfattning. En annan fråga som bör ges uppmärksamhet är om lagens beviskrav, sannolika skäl, är en lämplig nivå. Av intresse är också hur rättighets-havarna agerar efter att ha fått ut abonnentens identitet. I detta avseende bör det belysas bl.a. hur vanligt det är med varnings-brev och uppgörelser utom rätta. I fråga om de krav som drivs vidare till domstol bör det kartläggas vilka rättegångskostnads-belopp som döms ut. Det är också av intresse hur rättighets-havarna låter sig företräddas inte bara i domstol utan också vid direktkontakter med de personer som de riktar krav mot. Utredaren bör även redovisa i vilka fall intrångsgörare åläggs att bekosta åtgärder för att sprida information om dom i mål om intrång på Internet, och då särskilt vilka typer av åtgärder som domstolarnas beslut gäller.

Uppdraget

En särskild utredare ska redovisa och utvärdera hur bestämmelserna om informationsföreläggande tillämpas i fråga om intrång som begås via Internet eller andra elektroniska kommunikationstjänster. Utredaren ska bedöma hur möjligheten att identifiera abonnenter vars abonnemang har använts för intrång i immateriella rättigheter har påverkat rättighetsinnehavare, Internetleverantörer och konsumenter.

Utredaren ska även redovisa om – och i så fall i vilka fall – den som har begått intrång via Internet eller andra elektroniska kommunikationstjänster har ålagts att bekosta åtgärder för att sprida information om domen i målet.

I uppdraget ingår att redovisa

- antalet ansökningar om informationsföreläggande som gäller intrång via Internet eller andra elektroniska kommunikationstjänster, andelen ansökningar som riktas mot Internetleverantörer respektive andra tjänsteleverantörer (t.ex. företag som tillhandahåller s.k. anonymitetstjänster) och andelen bifall respektive avslag,
- i vilken utsträckning bestämmelserna ger rättighetshavaren tillgång till uppgifter om abonnentens identitet och, i den mån så inte är fallet, vilka rättsliga eller praktiska hinder som finns,
- hur beviskravet, sannolika skäl, har tillämpats,
- vilken omfattning de intrång som ansökningarna avsett har haft,
- hur proportionalitetskravet har tillämpats,
- i vilken utsträckning den namngivne abonnenten varit privatperson, företag respektive något annat organ,
- i vilken utsträckning informationen har använts för att skicka varningsbrev, utgjort underlag för en förlikning eller resulterat i att rättighetshavaren har väckt talan om t.ex. vitesförbud eller skadestånd, eller hur rättighetshavarna annars har använt informationen,
- ersättningsnivåerna när det gäller förekommande fall av förlikning,
- hur högt skadestånd som har yrkats och dömts ut i de fall rättighetshavaren väckt talan om skadestånd,
- storleksnivån på eventuell ersättning för rättegångskostnader i de fall rättighetshavaren väckt talan om t.ex. skadestånd eller vitesförbud,
- i vilken utsträckning olika rättighetshavare valt att samordna sina ansökningar om informationsföreläggande, exempelvis genom en branschorganisation, och hur de har företrätts inför domstol och vid sina kontakter med identifierade abonnenter,

- i vilka fall intrångsgörare har ålagts att bekosta åtgärder för att sprida information om domen i mål om intrång via Internet eller andra elektroniska kommunikationstjänster och vilka åtgärder det varit fråga om,
- eventuella andra effekter av regleringen, exempelvis när det gäller allmänhetens tillgång till elektroniska kommunikationstjänster på exempelvis caféer, restauranger, bibliotek och arkiv.

Om utredaren, mot bakgrund av resultatet av utvärderingen, anser att det finns behov av lagändringar, särskilt för att upprätthålla en väl avvägd balans mellan den enskildes integritet å den ena sidan och skyddet av immateriella rättigheter å den andra sidan, ska utredaren lämna förslag till sådana lagändringar. Utredaren ska göra en konsekvensutredning av eventuella föreslagna lagändringar samt belysa effekterna av dessa. Vid utarbetandet av konsekvensutredningen ska de regler om konsekvensutredning som anges i kommittéförförordningen (1998:1474) följas. Om utredaren lämnar förslag som innebär kostnadsökningar för det allmänna ska utredaren lämna förslag på hur dessa ska finansieras.

Arbetsformer och redovisning av uppdraget

Utredaren ska inhämta uppgifter från Domstolsverket om ärenden som gäller informationsförelägganden.

Utredaren ska kontakta rättighetshavare som begärt ett informationsföreläggande om intrång via Internet i syfte att inhämta den information som behövs för att fullgöra uppdraget. Utredaren ska redovisa i vilken utsträckning rättighetshavarna har bidragit med sådan information. Utredaren ska också, så långt möjligt och lämpligt, kontakta de abonnenter vars identiteter har lämnats ut i syfte att inhämta den information som behövs för att fullgöra uppdraget.

Resultatet ska redovisas utan att enskilda personer och företag namnges.

Utredaren ska även i övrigt inhämta information och synpunkter från berörda myndigheter, särskilt Datainspektionen och Post- och telestyrelsen, rättighetshavare, Internetleverantörer, konsumentföreträdare och andra berörda organisationer och företag.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 augusti 2012.

(Justitiedepartementet)